

ANMELDELSE: LANGUAGE ONLINE – INVESTIGATING DIGITAL TEXTS AND PRACTICES

PETER HELLER LÜTZEN, FAGLIG KONSULENT, NATIONALT VIDENCENTER FOR LÆSNING – PROFESSIONSHØJSKOLERNE

Language online - investigating digital texts and practices, David Barton og Carmen Lee, Routledge 2013.

Sprog bruges altid i sammenhænge, og rammerne for sproglig adfærd påvirker altid sproget. Men hvad gør online-situationer ved sprogbrugen? Det har engelske David Barton og Carmen Lee fra Hong Kong beskrevet i bogen *Language Online*.

Sprog og kontekst

Barton og Lee beskriver en række 'skrivesteder' eller 'skriverum' ("writing spaces") på nettet og undersøger, hvilke sproglige aktiviteter der findes de pågældende steder. En af deres pointer er, at man ikke ud fra teknologien alene kan udlede en række faste sprogtræk, men at sprog altid afhænger af, hvad det bruges til. Tilgangen er dermed klassisk, sociokulturel literacy: Barton og Lee interesserer sig ikke for formelle træk i teksterne, og hvordan de kan 'spores' tilbage til egenskaber ved teknologien, men derimod for, hvordan almindelige sprogbrugere bruger de pågældende ressourcer. Ifølge Barton og Lee kan man ikke lave en liste over sprogtræk på fx Facebook, men man kan beskrive en række sproglige aktiviteter på Facebook. De vil variere fra situation til situation, fra bruger til bruger – og den enkelte bruger vil indgå i flere forskellige typer af aktiviteter.

Et af deres eksempler er en engelsklærer i Hong Kong, som på sin private Facebook-profil primært skriver

på kinesisk og om personlige emner, mens han på sin lærerprofil, hvor hans studerende får lov at kigge med, skriver på engelsk om faglige emner og i et akademisk og korrekturlæst sprog. Det er ikke kun en egenskab ved fænomenet Facebook, at man kan gøre begge dele, men en egenskab ved den sprogpraksis, som den pågældende lærer indgår i. Forbindelsen mellem Facebook og Erving Goffmanns gamle begreb om 'facework' er indlysende: Vi bruger sproget på måder, der opbygger og vedligeholder 'face' over for vores omgivelser – og det er situationsafhængigt.

” Vi bruger sproget på måder, der opbygger og vedligeholder 'face' over for vores omgivelser – og det er situationsafhængigt

Skrivesteder

Barton og Lee analyserer en lang række af denne type sprogsituationer, og to af de vigtige begreber i analyserne er 'skrivested' (eller 'skriverum', "writing space") og 'situeret praksis'. Det første, skrivestedet, er interessant, fordi vi ofte har svært ved netop at definere, hvor online-kommunikation 'finder sted'. Hvor er det der internet? Hvilket rum går man ind i, når man skriver på nettet? De konkrete rum, som undersøges i bogen, er Flickr, Facebook, YouTube og instant messaging. Barton og Lee ser på, hvilke skriveaktiviteter disse steder inviterer til, genererer og understøtter, og det er en generel pointe, at delingssites som Flickr og YouTube, som jo umiddelbart har visuelt indhold som det primære, i høj grad medierer deres indhold ved hjælp af skrift. Vi laver tags, beskrivelser, kategoriseringer, kommentarer, søgninger osv., og alt dette foregår med skrift. Nettets mest populære billedsites

er altså stærkt skriftafhængige og stærkt skriftgenererende.

Inden for hvert site bruger vi skrift til en række forskellige formål, og der er stor variation i de måder, vi skriver på, når vi laver fx beskrivelser og kommentarer. Det er altså ikke ligegyldigt, om man skriver om sit eget billede eller om andres. Vi bruger flere emotikoner (fx smileys) og kreativ stavning i kommentarer end i beskrivelser, og det ser ud til, at der er en slags hierarki mellem kommentarer og andet indhold, hvor kommentarer er det mindst formelle. Skrivekonventionerne er simpelthen forskellige afhængigt af, hvor i skriverummet vi befinder os. Noget tilsvarende kender vi også på fx blogs og nyhedssider.

” Udtrykket 'digitalt indfødte' slører, at der inden for en generation eller gruppe er meget stor variation. Man er nødt til at differentiere mellem et væld af forskellige måder at bruge og interagere med ny teknologi på

Teknobiografier

Når man skal undersøge Flickr og Facebook, er man selvsagt nødt til at være meget selektiv, og undersøgelsesmetoden i bogen har 'den situerede praksis' som omdrejningspunkt. Det er nogle bestemte menneskers praksis med de pågældende netressourcer, som er undersøgt. Dels gennem de konkrete tekster, som de pågældende har læst og skrevet, dels gennem observation og interviews med informanterne. Ud fra interviewene kan man sammenstykke en slags 'teknobiografier', som er informanternes teknologiske livshistorier. De beskriver, hvornår de første gang skrev en sms, spillede et computerspil, skrev en Facebook-opdatering osv., og en af pointerne med disse biografier er at vise den enorme variation, der er mellem informanterne. Det er nogle meget forskellige kompetencer og vaner for interaktion, de bringer med sig ind i skriverummene.

Man har talt om, at generationer opvokset med internet og mobile devices er 'digitalt indfødte'. Men den idé er bogen skeptisk over for. Udtrykket 'digitalt indfødte' slører, at der inden for en generation eller gruppe er meget stor variation. Man er nødt til at differentiere mellem et væld af forskellige måder at bruge og interagere med ny teknologi på.

Fortrænger engelsk os andre?

I 1990'erne mente man, at internettet ville homogenisere verden og dermed også sprogene. Man forudså, at engelsk ville fortrænge alle andre sprog, og en opgørelse fra 1998 viste, at 80 % af alt indhold på nettet var på engelsk. Men i 2012 var tallet faldet til 55 %, og tallet falder stadig. Barton og Lee skriver, at nettet er blevet diversitetens sted snarere end homogeniseringens. 75 % af alle netbrugere har andre sprog end engelsk som deres primære sprog, og det tal er stigende.

Forfatterne understreger flere gange, at personlig positionering gennem valg af sprog samt sprog- og kodeskift er helt integreret i de sprogpraksisser, som de har undersøgt. Kendskab til flere sprog er en vigtig online-kompetence. Det er fx en ressource at kunne lave personprofiler på flere sprog, at kunne kommentere og respondere på flere sprog, at kunne forholde sig til og aftale sprogvvalg i forskellige situationer og også have et metasprog om sin egen sprogpraksis. Selve det at tale om og forholde sig til sprog som både ressource og som identitetsmarkør spiller en vigtig rolle i det materiale, de har undersøgt.

Sprogvvalg og kodeskift er jo fænomener, som man ofte har set beskrevet inden for talesprog i flersprogede miljøer, og lidt sat på spidsen viser Barton og Lees studier, at nettets skrivesteder simpelthen er sådanne flersprogede miljøer. Det nye er ikke, at der forekommer kodeskift, men at mange flere mennesker meget oftere indgår i situationer med den type sprogblandinger.

Holdninger som skrivemåde

Et af bogens kapitler handler om "stance taking" – det at ytre en holdning til noget. Det er interessant, fordi forfatterne her forlader de enkelte skriverum og peger på et generelt træk ved online-skrivning. Deres pointe er, at internettet fremmer en holdningsbaseret og evaluerende skriveadfærd. Det mest kendte enkeltfænomen er like-knappen på Facebook. Vi tilkendegiver hele tiden, om vi kan lide eller tilslutte os andres ytringer. Interessant er det her, at Barton og Lee opregner en lang række forskellige pragmatiske betydninger af et 'like'. Fx "Jeg har læst din opdatering", "Jeg er enig med dig", "Jeg har forstået din pointe" osv. Den lillebitte aktivitet at klikke på like-ikonet rummer en kompliceret pragmatik, som vedrører det, at vi konstant indtager positioner i forhold til andres skrivning.

I en mere formel iagttagelse af den evaluerende skriveadfærd nævner Barton og Lee, at der i blogtekster er flere kognitive verber som "synes", "mener" og "tror" samt adverbier som "virkelig" og "faktisk" end andre steder. I kommentarspor er denne tendens endnu tydeligere, fordi man her udlægger og diskuterer indholdet i en oprindelig tekst. Ofte sker det med brug af emotikoner, som forholder sig til enten indholdet eller måden, der skrives på. Disse iagttagelser peger altså på, at nettet inviterer til en anden skriveadfærd end den, vi havde i fx breve og bøger før i tiden. Skriverens holdning til og involvering i det læste og skrevne bliver stærkere og mere evaluerende.

Didaktisk perspektiv

Det er oplagt, at online-skrivsteder har muligheder som læringsrum som en slags mellemsted mellem skole og fritid. Bogen har ikke læring eller didaktiske skriverum som sit emne, men Barton og Lee opregner alligevel en række netsteder som mulige skriverum til skolebrug. De fremhæver, at disse 'tredje steder' mel-

lem skolen og fritiden er kendetegnet ved en høj grad af tryghed for den skrivende, og at brug af online-steder gør det nemmere for elever at skrive om noget, de interesserer sig for. Det handler her ikke om at flytte skolen ud på nettet, men om at bruge de særlige skrivekonventioner, som elever og studerende kender fra deres egen teknobiografi. Hvis det er rigtigt, at net-skrivning generelt er mere holdningsbaseret, involverende og evaluerende, ligger der også her et didaktisk perspektiv. Vi vil gerne have børn til at skrive engagerede tekster og dele indhold og synspunkter med hinanden, og her har online-værktøjer helt sikkert et stort potentiale.

En anden pointe er, at online-skrivning (og -læsning, -lytning og -seen, kunne man tilføje) ofte er kendetegnet ved, at der ikke er nogen klar skelnen mellem brug og læring. Man lærer uden at gå efter det, men fordi man interesserer sig for noget andet. Man vil gerne forstå en Minecraft-instruktion og må så lære sig noget engelsk. Man vil gerne kunne oploade bedre billeder og må så lære sig noget om billedkomposi-

tion. Det er der et enormt didaktisk potentiale i, selv om mange af de eksempler, bogen kommer med, kan virke lidt bedagede set fra en dansk 2014-kontekst. Simpelthen fordi blogs, Facebook-grupper, YouTube-videoer osv. allerede er afprøvet og velintegrerede i undervisning mange steder.

I vores daglige skrivning udtrykker vi os mere og mere i korte, kreative og multimodale former i en globaliseret interaktion på flere sprog, med brug af oversættelsværktøjer osv. Men i faglige og professionelle sammenhænge er skriveidealet stadig den langsomt ræsonnerende og lineære skrift

Men hvorfor skriver man egentlig en bog om online-sprog – og ikke en blog eller en artikelsamling på et

forsknings-site? *Language Online* er en meget bogagtig bog. Den forsøger ikke at ligne sit emne, tværtimod. Den er helt lineært bygget op og viser i sin form et af de dilemmaer, vi står over for: I vores daglige skrivning udtrykker vi os mere og mere i korte, kreative og multimodale former i en globaliseret interaktion på flere sprog, med brug af oversættelsværktøjer osv. Men i faglige og professionelle sammenhænge er skriveidealet stadig den langsomt ræsonnerende og lineære skrift. Som bog er *Language Online* dog en god bog. Den er pædagogisk disponeret med korte kapitler, overskuelige oversigter og opsummeringer. Har man ikke tid til at læse alle ca. 200 sider, kan kapitlerne 4 og 5 om sprogvvalg og sprogblending eller kapitel 7 om den holdningsbaserede skrivning læses uafhængigt af resten af bogen.

